

Anna Kuchciak

(Uniwersytet Wrocławski)

„Ruch to zdrowie”, czyli rzecz o popieraniu rozwoju kultury fizycznej przez władze publiczne

ABSTRACT

„Exercise is healthy” – or supporting the development of physical culture by the public authorities

Article 68 (5) of the Constitution of the Republic of Poland from 1997 obliges the public authorities to support the development of physical culture, particularly amongst a special group of people – children and young persons. This paper discusses the implementation of the imposed tasks referred to above in regard both to the provisions of the constitution as well as to the meaning of the key terms under the law and also to solutions arising from selected statutory regulations and executory provisions related to the constitutional obligations.

Słowa kluczowe: Konstytucja RP, kultura fizyczna, sport, wychowanie fizyczne, rehabilitacja ruchowa

Już w starożytności znana była zależność pomiędzy aktywnością fizyczną człowieka a jego ogólną kondycją zdrowotną, której istotę zawarto w sławetnej sentencji: „Mens sana in corpore sano”¹. Ruch był niegdyś niemalże nieuchronnością wynikającą chociażby z ówczesnych form przemieszczania się czy trybu wykonywanej pracy. Niektóre jego przejawy wynikały z chęci doskonalenia własnej sprawności, a sfera ta zaczęła być również postrzegana przez pryzmat czerpania satysfakcji z osiągniętych wyników i zwykłej przyjemności z czynionych postępów. Trudno wskazać na osi czasu punkt, kiedy ten konglomerat zaczął być percypowany jako szeroko pojmowana kultura fizyczna, wydaje się jednak, że igrzyska w antycznym wydaniu i pełnej świetności były znamienym momentem i elementem w jej rozwoju.

¹ Juwenalis [za:] C. Michalunio (zebr., oprac. i zred.), *Dicta: zbiór łacińskich sentencji, przysłów, zwrotów, powiedzeń z indeksem osobowym i tematycznym*, Kraków 2004, s. 322.

W polskiej wersji to powszechnie znane powiedzenie: „W zdrowym ciele zdrowy duch”.

Styl życia na przestrzeni dziejów zmienił się diametralnie. Ich burzliwe rozdziały nie sprzyjały specjalnej atencji dla kultury fizycznej, inne kwestie otrzymywały status priorytetowych. Powojenna rzeczywistość przyniosła nieco korzystniejsze okoliczności dla tej sfery ludzkiej działalności. Wystarczą podstawowe umiejętności obserwacyjne, aby potwierdzić wzrastającą popularność zawodów sportowych i towarzyszących im emocji. Od kilku dekad swoisty renesans przeżywa również sport określany jako powszechny². Rozpropagowano także świadomość – udokumentowanych badaniami naukowymi – prozdrowotnych właściwości ruchu. Niewątpliwe zalety aktywności oraz oczekiwania co do odpowiednich warunków uprawiania różnych jej form przełożyły się na uwzględnianie kultury fizycznej w przedsięwzięciach władzy publicznej. Potrzebę zaakcentowania tej dziedziny życia dostrzegł również ustrojodawca³, a uregulowanie wskazanej problematyki na poziomie konstytucyjnym wpisało się w globalną tendencję⁴.

² Zob. szerzej na temat sportu powszechnego, np.: H. Radke, *Rozdział I: §1 pkt I (Sport powszechny a sport wyczynowy)*, [w:] *Prawo sportowe*, M. Leciak (red.), Warszawa 2018, s. 8 i nn.).

³ Współbrzmi z tym następujące spostrzeżenie: „Przyznanie (...) w polskich realiach problematyce kultury fizycznej, a przez to również sportu, rangi konstytucyjnej wskazuje na wymaganą świadomość ustawodawcy w zakresie potrzeby wspierania tego obszaru ludzkiej aktywności” (M. Leciak, *Rozdział I: §1 pkt V (Prawo do sportu)*, [w:] *Prawo sportowe...*, dz. cyt. M. Leciak (red.), s. 23).

⁴ A. Jakuszewicz, *Problematyka kultury fizycznej we współczesnych konstytucjach – modele regulacji*, [w:] *Problemy kultury fizycznej – aspekty ekonomiczne, prawne, pedagogiczne*, M. Tomanek, S. Raniszewski (red. nauk.), Bydgoszcz 2015, s. 198 i nn. Jak spostrzegł Autor: „Tendencję do wprowadzania do konstytucji problematyki kultury fizycznej i sportu, zaznaczającą się od lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku we współczesnym konstytucjonalizmie, należy uznać za zjawisko pozytywne” (Tamże, s. 216). Nieco dalej dodaje: „Regulacje konstytucyjne dotyczące kultury fizycznej i sportu nie są jednolite, aczkolwiek można wyróżnić dwa ogólne sposoby konstytucjonalizacji omawianej problematyki. Pierwszym z nich jest wprowadzanie do konstytucji postanowień o charakterze programowym, wyznaczającym kierunek aktywności (polityki) państwa, a więc przewidujące obowiązek władz publicznych wspierania i promowania kultury fizycznej i sportu. Drugi model regulacji omawianej problematyki w ustawach zasadniczych to proklamowanie wyraźnego prawa do sportu, ujmowanego jako część składowa innych praw jednostki (...) lub jako prawo samoistne” (Tamże, s. 217). Ustrojodawcy wykazali się zróżnicowanym podejściem do zagadnienia, co zilustruje krótka, wybiórcza egzemplifikacja. Nie trzeba sięgać po zbyt odległe (w wymiarze przestrzennym) przykłady – Konstytucja Republiki Litewskiej z 25 października 1992 roku w art. 53 ust. 2 stanowi, iż: „Państwo pobudza rozwój kultury fizycznej społeczeństwa i wspiera sport” (Konstytucja Republiki Litewskiej, H. Wisner (tłum.), [w:] *Konstytucje państw Unii Europejskiej*, W. Stańkiewicz (red.), Warszawa 2011, s. 426). Warto przywołać również zdanie pierwsze ustępu poprzedzającego przytoczoną regulację, zgodnie z którym: „Państwo troszczy się o zdrowie obywateli, gwarantuje pomoc medyczną oraz opiekę w razie choroby” (Tamże). Obszernością regulacji wyróżnia się z kolei portugalska ustawa zasadnicza z 2 kwietnia 1976 r. (Konstytucja Republiki Portugalskiej, A. Wojtyczek – Bonnard (tłum.), [w:] *Konstytucje państw...*, dz. cyt., W. Stańkiewicz (red.); dalej: Konstytucja Republiki Portugalskiej). Zawiera odrębną jednostkę redakcyjną dedykowaną kulturze fizycznej i sportowi – art. 79 („Kultura fizyczna i sport”). Zgodnie z jego ust. 1: „Wszyscy mają prawo do kultury fizycznej i sportu” (Tamże, s. 621). Kolejny ustęp dotyczy obowiązków państwa, do których należy (we współpracy ze szkołami i stowarzyszeniami oraz społecznościami sportowymi) „popieranie, pobudzanie, ukierunkowanie i wspomaganie uprawiania i szerzenia kultury fizycznej i sportu oraz zapobieganie przemocy w sporcie” (Tamże). A. Jakuszewicz podnosi zaletę takiej regulacji, jaką jest: „sprzęgnięcie podmiotowego prawa do sportu z gwarancjami jego efektywności, a więc z ustanowieniem określonych obowiązków władzy publicznej” (Tenże, *Problematyka kultury fizycznej...*, dz. cyt., [w:] *Problemy kultury fizycznej...*, dz. cyt., M. Tomanek, S. Raniszewski (red. nauk.), s. 205). Pozostałe odniesienia do omawianej problematyki w Konstytucji Republiki Portugalskiej rozproszone są w obrębie dwóch innych unormowań: art. 64 („Zdrowie”) oraz art. 70 („Młodzież”). W myśl ust. 2 pierwszego z wymienionych artykułów, prawo do ochrony zdrowia realizowane jest m.in. poprzez (lit. b): „stworzenie warunków gospodarczych, społecznych, kulturalnych oraz warunków w

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.⁵ w art. 68 ust. 5 stanowi, że: „Władze publiczne popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży”. Regulacja została wkomponowana w przepisy dedykowane zdrowiu i jego ochronie, które znacznie częściej pojawiają się w polu zainteresowania doktryny i judykatury niż przywołany ustęp. Literatura przedmiotu eksploruje głównie wątki zdrowotne, w zestawieniu z którymi zagadnienie kultury fizycznej sprawia wrażenie potraktowanego niemalże marginalnie. Kwalifikowany jako norma programowa⁶, art. 68 ust. 5 Konstytucji RP postrzegany jest przez pryzmat jego ułożenia w podrozdziale „Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne”⁷. Newralgiczne jest jego umiejscowienie w sąsiedztwie przepisów ukierunkowanych na zdrowie i traktowanych w tym położeniu priorytetowo⁸. Realizacja nałożonego na władze publiczne obowiązku wymaga podejmowania działań

zakresie środowiska naturalnego, które zagwarantują w szczególności ochronę dzieci, młodzieży i osób w podeszłym wieku, poprzez systematyczne polepszanie warunków życia i pracy oraz popieranie kultury fizycznej i sportowej, szkolnej i masowej, a także poprzez rozwój edukacji zdrowotnej ludu i szerzenie zdrowego trybu życia” (Konstytucja Republiki Portugalskiej, s. 617). W myśl drugiej ze wskazanych jednostek redakcyjnych (art. 70 ust.1) „Młodzież korzysta ze specjalnej opieki w celu urzeczywistnienia swoich praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych (...)”, wyszczególniając m.in. (lit. d) wychowanie fizyczne i sport (Tamże, s. 619). Podobne rozwiązania nie są charakterystyczne jedynie dla europejskich ustaw zasadniczych, konstytucje państw zlokalizowanych pod różnymi szerokościami geograficznymi w swej treści ujmują tematykę kultury fizycznej czy sportu (zob. szerzej: A. Jakuszczyk, *Problematyka kultury fizycznej...*, dz. cyt., [w:] *Problemy kultury fizycznej...*, dz. cyt., M. Tomanek, S. Raniszewski (red. nauk.)).

⁵ Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.; dalej: Konstytucja RP.

De facto: „W historii polskiego konstytucjonalizmu regulacje dotyczące sportu odnajdujemy po raz pierwszy w Konstytucji PRL z 1952 roku, aczkolwiek kwestie te zostały podjęte tam jedynie śladowo, niejako na marginesie” (A. Jakuszczyk, *Problematyka kultury fizycznej...*, dz. cyt., [w:] *Problemy kultury fizycznej...*, dz. cyt., M. Tomanek, S. Raniszewski (red. nauk.), s. 214).

⁶ Zob., np.: M. Bartoszewicz, *Komentarz do art. 68, [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, M. Haczowska (red.), Warszawa 2014, s. 136.

⁷ Interesujące konstatacje poświęcone art. 68 ust. 5 Konstytucji RP wysunięto w uzasadnieniu do rządowego projektu ustawy o sporcie (omówionej w dalszej części opracowania). We fragmencie poświęconym uwarunkowaniom konstytucyjnym odniesiono się również do umiejscowienia omawianego artykułu we wskazanym w tekście głównym podrozdziale: „Wynika z tego (jak i z treści samego przepisu), że kultura fizyczna, w tym sport, nie jest domeną państwa, lecz przede wszystkim – wolności obywatelskiej. Kultura fizyczna, w tym sport, niewątpliwie należą do sfery obywatelskich praw kulturalnych. Te zaś, z uwagi na swój szczególnie i specyficzny charakter, nie mogą być obciążone nadmierną reglamentacją prawną oraz interwencją organów władzy publicznej (rządowych oraz samorządu terytorialnego). Aktywność kulturalna, w tym sportowa, jest związana immanentnie z osobistym prawem każdego człowieka do aktywności sportowej” (Uzasadnienie, [w:] Rządowy projekt ustawy o sporcie, druk sejmowy nr 2313 (VI kadencji), [http://orka.sejm.gov.pl/Druk6ka.nsf/0/A1494248513E37C1C125762C00318BCE/\\$file/2313.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druk6ka.nsf/0/A1494248513E37C1C125762C00318BCE/$file/2313.pdf), dostęp: 01.07.2018 r.; dalej: uzasadnienie projektu u.s.). Dodano także, że: „Przepis art. 68 ust. 5 Konstytucji pozwala zatem sformułować dwie główne zasady w zakresie reglamentacji prawnej kultury fizycznej, w tym sportu: podstawową zasadę wolności uprawiania i organizowania kultury fizycznej oraz uzupełniającą ją zasadę pomocniczości państwa we wskazanym zakresie” (Tamże).

⁸ Jak trafnie zauważył M. Bartoszewicz: „Rozwój kultury fizycznej nie wydaje się celem samym w sobie, wyniki polskiego sportu zawodowego – uwarunkowane w części wychowaniem fizycznym młodzieży – nie są aż tak istotne z perspektywy konstytucyjnej, wychowanie fizyczne służy tu bardziej celowi nadrzędnemu, tj. profilaktyce zdrowotnej. Ta ostatnia ma znaczenie dla ogólnego poziomu zdrowia w społeczeństwie” (Tenże, *Komentarz do art. 68, [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej...*, dz. cyt., s. 136 i n.).

czyniących zadość nakazowi popierania rozwoju⁹ kultury fizycznej, co oznacza „(...) konieczność finansowania budowy i utrzymania obiektów sportowych oraz podejmowania działań edukacyjnych i organizacyjnych na rzecz rozwoju fizycznych uzdolnień człowieka, zapewnienia mu możliwości czynnego wypoczynku i uprawiania sportu”¹⁰. Wśród odbiorców takiego poparcia¹¹ wyszczególniona została kategoria podmiotów – dzieci i młodzież¹² – w odniesieniu do których „(...) koncepcyjne, prawne, organizacyjne i finansowe wsparcie rozwoju tej kultury musi być wyraźniejsze i znaczniejsze (...)”¹³.

Intuicyjne pojmowanie występującego w komentowanej regulacji pojęcia kultury fizycznej zamyka się jedynie w obrębie fizycznej aktywności, stanowiąc nieco wycinkowe – choć skupiające się na zasadniczym elemencie – ujęcie. Potoczna percepcja jest jednak niewystarczająca. Istnieje szereg definicji kultury fizycznej w literaturze naukowej¹⁴, a omawiane pojęcie ma również wieloletni „staż” w porządku prawnym. Co więcej, prace Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego nad art. 68 Konstytucji RP toczyły się niemalże paralelnie do procesu legislacyjnego nad ustawą o kulturze fizycznej¹⁵ z 1996 r., którą można tym samym uznać za pewien punkt odniesienia i relewantną wskazówkę¹⁶.

⁹ Nadmienić trzeba, że w pracach nad aktualnym brzmieniem art. 68 ust. 5 Konstytucji RP dyferencje wygenerowały właśnie poprzedniki zwrotu „popierają rozwój” – zamiast niego, przepis zasadzał się na tworzeniu warunków, co było zarzewiem dyskusji w Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego (zob. szerzej: Komisja Konstytucyjna Zgromadzenia Narodowego, Biuletyn XXXVII, Warszawa 1997, s. 136 i nn.; Komisja Konstytucyjna Zgromadzenia Narodowego, Biuletyn XXXIX, Warszawa 1997, s. 106 i nn.), w której wypunktowano m.in. szeroki zakres znaczeniowy, jak również – syntetyzując – rozbudowane obowiązki po stronie państwa.

¹⁰ B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 412 i n.

¹¹ B. Banaszak, M. Jabłoński, J. Boć, *Komentarz do art. 68, pkt IV, [w:] Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 roku*, J. Boć (red.), Wrocław 1998, s. 127.

¹² Można rozważyć zasadność rozszerzenia katalogu wyróżnionych beneficjentów tej regulacji. We wnioskach artykułu pt. *Kultura fizyczna w polskiej Konstytucji i ustawodawstwie* znajduje się spostrzeżenie, iż omawiany nakaz należałoby rozwijać w kierunku propagowania aktywności fizycznej pośród dorosłych, w tym osób starszych (M. Bażydło, I. Radlińska, B. Karakiewicz, *Kultura fizyczna w polskiej Konstytucji i ustawodawstwie*, „Medical & Health Sciences Review”, nr 2/2015, s. 85). W kontekście postępującego procesu demograficznego, jakim jest starzenie się społeczeństwa, na uznanie zasługiwałoby objęcie intensywnym wsparciem władz publicznych również seniorów.

¹³ B. Banaszak, M. Jabłoński, J. Boć, *Komentarz...*, dz. cyt., [w:] *Konstytucje Rzeczypospolitej...*, dz. cyt., J. Boć (red.), s. 127.

¹⁴ W celach poglądowych warto przytoczyć przykładowe definicje z wachlarza dostępnych, według których kultura fizyczna „(...) to wyraz określonej postawy wobec własnego ciała, świadoma i aktywna troska o swój rozwój, sprawność i zdrowie, to umiejętność organizowania i spędzania czasu z największym pożytkiem dla zdrowia fizycznego i psychicznego” (M. Demel, A. Skład, *Teoria wychowania fizycznego dla pedagogów*, Warszawa 1976, s. 14) czy też „(...) całokształt dorobku społecznego w dziedzinie pielęgnacji ciała, to jest całokształt systematycznie stosowanych środków natury sprawnościowej, wychowawczej, higienicznej i rozrywkowej, wpływających na rozwój fizyczny ludzi, rozwój ich aparatu ruchowego oraz przystosowanie tegoż aparatu do wszechstronnych potrzeb osobowości ludzkiej w danych warunkach rozwoju życia społecznego” (A. Wohl, *Kultura fizyczna i jej specyfika*, [w:] *Filozofia i socjologia kultury fizycznej*, Z. Krawczyk (red.), Warszawa 1974, s. 219).

¹⁵ Dz. U. z 1996 r. Nr 25, poz. 113 ze zm.; dalej: u.k.f.

¹⁶ Nakreślenie pełniejszego (choć z pewnością nie wyczerpującego) kontekstu wymaga krótkiej retrospekcji, dokumentującej uprzedni stosunek prawodawcy do poruszanej problematyki, która złoży się jednocześnie na

Newralgiczne jest przede wszystkim zdefiniowanie w niej terminu kultura fizyczna, która stanowi część kultury narodowej, chronionej przez prawo¹⁷. Szerzej do pojęcia odnosi się słowniczek, zawierający następujące rozwinięcie: „wiedza, wartości, zwyczaje, działania podejmowane dla zapewnienia rozwoju psychofizycznego, wychowania, doskonalenia uzdolnień i sprawności fizycznej człowieka, a także dla zachowania oraz przywracania jego zdrowia”¹⁸. Dopełnieniem jest zidentyfikowanie podstawowych celów kultury fizycznej, do których ustawodawca zaliczył „dbałość o prawidłowy rozwój psychofizyczny i zdrowie wszystkich obywateli”¹⁹. Porównując z derogowaną u.k.f. z 1984 r. „(...) zostały zachowane 4 podstawowe formy, w jakich realizowana jest kultura fizyczna”²⁰ – wychowanie fizyczne, sport, rekreacja ruchowa oraz rehabilitacja ruchowa – i podobnie jak w poprzednim stanie prawnym, zdefiniowane²¹. Koncentrując się na warstwie pojęciowej²², utrwalona w niej definicja kultury fizycznej sprawia wrażenie sprzężonej z prezentowanymi w doktrynie. Co się tyczy pozostałych rozwiązań, dokonywane oceny nie były gremialnie przychylnie, a upływający czas unaoczniał ich nieprzystosowanie do zmieniającego się stanu rzeczy²³.

introdukcję do siatki terminologicznej. Na osi czasu należałoby cofnąć się o nieco ponad dekadę, do 1984 r., kiedy to 3 lipca uchwalono ustawę o kulturze fizycznej (Dz.U. z 1984 r. Nr 34, poz. 181 ze zm.; dalej: u.k.f. z 1984 r.). Mimo sugestywnej zapowiedzi w tytule, akt nie zawiera definicji legalnej „nagłówkowego” pojęcia. Pomimo więc faktu, że determinował przedsięwzięcia w tym obszarze, nie uściślał jednocześnie kluczowego terminu. Co ciekawe (choć w sumie niewyróżniające się w okresie, w którym powstała powołana ustawa), zawierała ona preambułę – w jednozdaniowym wstępie uznano doniosłą rolę oraz potrzebę pełniejszego rozpowszechnienia kultury fizycznej, a uwydatniono atut przyczyniania się do wszechstronnego rozwoju człowieka (wstęp do u.k.f. z 1984 r.). Kolejna jednostka systematyzacyjna aktu prawnego (Rozdział I, „Przepisy ogólne”) zawierała m.in. słowniczek ustawowy, wyjaśniający rozumienie: wychowania fizycznego, sportu, rekreacji ruchowej oraz rehabilitacji ruchowej, co suponuje, że pojęcia te są elementami kultury fizycznej, a w zasadzie jej przejawami. Spetryfikowane w ustawie charakterystyczne dla ówczesnych realiów ustrojowych podejście nie zdawało egzaminu w nowych uwarunkowaniach, stąd też nieuchronne było podjęcie prac nad aktem prawnym korespondującym z ewoluującą rzeczywistością. Rezultatem tych przedsięwzięć legislacyjnych była u.k.f., która – siłą rzeczy – uchylila swoją poprzedniczkę. W zestawieniu, te dwie ustawy wykazują *prima facie* pewne podobieństwa, chociażby segmentację i rozdziały przypisane wyróżnionym we wprowadzających regulacjach celom (sprawom), ale sama budowa aktu prawnego to dodatkowa (acz pragmatyczna) cecha.

¹⁷ Art. 1 ust. 1 zd. 1 u.k.f.

¹⁸ Art. 3 pkt 1 u.k.f.

¹⁹ Art. 2 ust. 1 u.k.f.

²⁰ W. Sawicki, *Komentarz do art. 2*, [w:] W. Sawicki, A. Turlński, A. Ufnal, A. Wach, B. Wadowski, Z. Więckowski, *Ustawa o kulturze fizycznej z komentarzem*, Warszawa 1996, s. 12.

²¹ Uściślając, słowniczek u.k.f. jest znacznie bardziej rozbudowany w porównaniu do jego odpowiednika z u.k.f. z 1984 r., który ograniczał się jedynie do czterech pozycji. W późniejszej ustawie zdefiniowano w sumie jedenaście pojęć, wśród których – jeszcze w brzmieniu pierwotnym – znalazło się rozróżnienie na sport wyczynowy i profesjonalny, uchylone w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym (Dz.U. z 2005 r. Nr 155, poz. 1298 ze zm.; dalej: ustawa o sporcie kwalifikowanym lub u.s.k.).

²² Jak odnotowano, pojęcia ze słownika u.k.f. „(...) zostały zdefiniowane w sposób bardzo ogólny. Dlatego też formułowanie szczegółowych definicji winno następować na podstawie pozostałych przepisów ustawy” (Z. Więckowski, *Wprowadzenie*, [w:] W. Sawicki, A. Turlński, A. Ufnal, A. Wach, B. Wadowski, Z. Więckowski, *Ustawa o kulturze...*, dz. cyt., s. 8).

²³ Tytułem przykładu: „Z jednej strony ustawa o kulturze fizycznej była na pewno aktem prawnym, w którym podjęto skuteczną (...) próbę poradzenia sobie z nowymi wyzwaniami – rozwojem sportu profesjonalnego, koniecznością powołania lig zawodowych, wzrostem roli i znaczenia ogólnokrajowych związków sportowych. Z drugiej strony, ustawa zawierała kilka poważnych niedociągnięć legislacyjnych, powodujących trudności w jej

Uchwalona w roku poprzedzającym przyjęcie Konstytucji RP w referendum ogólnokrajowym ustawa obowiązywała bez diametralnych zmian prawie dekadę. W 2005 r. zakwestionowano jednak dotychczasowe regulacje, a właściwie przebijający z ich treści ingerencyjny stosunek do ustawicznie ewoluującego sportu, dlatego też postanowiono o wprowadzeniu do systemu prawnego ustawy o sporcie kwalifikowanym. Przywołany akt prawny uchylił grupę przepisów u.k.f., przenosząc odpowiednio zmodyfikowaną część do u.s.k. Wyróżniony w tytule ustawy rodzaj sportu został zdefiniowany i rozumiany był jako: forma aktywności człowieka związana z uczestnictwem we współzawodnictwie sportowym, organizowanym lub prowadzonym w określonej dyscyplinie sportu przez polski związek sportowy lub podmioty działające z jego upoważnienia²⁴. Regulacyjny dwugłos wywoływał różnorakie wątpliwości i generował komplikacje, co dało asumpt do krytycznej refleksji nad wówczas obowiązującymi konstrukcjami prawnymi, a konstruktywne założenia wyznaczały prace nad ustawą o sporcie, która została uchwalona 25 czerwca 2010 r.²⁵, derogując w całości u.s.k. i – co raczej nietypowe – utrzymując w mocy jeden artykuł u.k.f.

Przechodząc do obowiązującej u.s., w pierwszej kolejności należy skoncentrować się na otwierającym akt prawny rozdziale I („Przepisy ogólne”), odbiegającym od znanego schematu polegającego na definiowaniu kluczowych pojęć, którymi operuje ustawa. Jedyny termin, który doczekał się rozbudowanej eksplikacji, to sport, a definicja – w porównaniu do pierwotnego kształtu – została poszerzona²⁶, uwzględniając – oprócz niekwestionowanej

stosowaniu w praktyce (...). Wiele norm było także zbyt rozbudowanych i niepotrzebnie zbyt głęboko ingerujących w zarządzanie klubami i związkami sportowymi” (E. J. Krześniak, *Kluby i organizacje sportowe w prawie polskim na tle rozwiązań zagranicznych*, Warszawa 2016, s. 269 i n.). W ocenie Autora, „(...) ustawa utrzymała na długie lata interwencjonistyczny model zarządzania sportem i w pewnym sensie »ustawiła« debatę publiczną w tym zakresie na wiele lat” (Tamże). Warto jeszcze dodać (uprzedzając nieco dalsze rozważania): „Potrzeba było prawie kolejnych dziesięciu lat, aby odejść od niewygodnego, jak się wydaje, i nie do końca chyba zasadnego w pełni interwencjonistycznego modelu zarządzania i nadzoru nad sportem i przyznać samym zainteresowanym – klubom, związkom sportowym oraz sportowcom – więcej swobody” (Tamże, s. 271).

²⁴ Art. 3 pkt 3 u.s.k.

²⁵ Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (t.j.: Dz.U. z 2018 r., poz. 1263; dalej: u.s.).

W tym miejscu przywołać można spostrzeżenia sformułowane pod adresem u.s., niedługo po sfinalizowaniu nad nią prac i wprowadzeniu do porządku prawnego: „Wejście w życie z dniem 16 października 2010 roku ustawy o sporcie jest efektem prac (...) których nadrzędnym celem było przyjęcie nowego aktu prawnego regulującego działalność sportową w sposób adekwatny do wymagań współczesnego sportu oraz roli państwa w tej sferze aktywności jego mieszkańców” (A. Giersz, *Cele i założenia ustawy o sporcie*, [w:] *Ustawa o sporcie*, A. J. Szwarec (red.), Poznań 2011, s.13). I dalej: „(...) wybrano deregulacyjny charakter nowego aktu prawnego, wyrażający się nie tylko w zastąpieniu dwóch poprzednio obowiązujących ustaw jedną, ale również w znacznym ograniczeniu zakresu interwencji państwa w tej dziedzinie” (Tamże).

²⁶ Zgodnie z art. 2 ust. 1 u.s. sport to „wszelkie formy aktywności fizycznej, które przez uczestnictwo doraźne lub zorganizowane wpływają na wypracowanie lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach”. Na mocy ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2017 r., poz. 1600) dodano do art. 2 u.s. ust. 1a w brzmieniu: „Za sport uważa się również współzawodnictwo oparte na aktywności intelektualnej, którego celem jest osiągnięcie wyniku sportowego”.

dotąd aktywności fizycznej – dyskusyjną jeszcze jakiś czas temu aktywność intelektualną²⁷. Artykuł 2 u.s. został dopełniony wyliczeniem w ust. 2 pojęć pokrewnych wobec sportu²⁸ – wychowania fizycznego i rehabilitacji ruchowej, ukazując ich wzajemne względem siebie relacje – są odrębnymi sferami ludzkiej aktywności²⁹, lecz składają się na kulturę fizyczną. Wypunktowanie komponentów jest specyficznym sposobem ustosunkowania się do pojęcia. Triadyczna suma³⁰ wskazuje więc na kulturę fizyczną jako termin zakresowo najszerszy. Ustawodawca, poza sportem, zrezygnował z zdefiniowania pozostałych kategorii, choć operuje nimi w różnych aktach prawnych. Przyjęte rozwiązanie uniemożliwia zatarcie granic między nimi i tożsame ich traktowanie, a taka zamiennność zdarza się nieraz w języku potocznym (i nie tylko). Konfrontując obecne rozwiązanie z uchyloną definicją kultury fizycznej, jest to pojęcie znacznie słabiej doprecyzowane. Zabieg legislacyjny dokonany w art. 2 u.s., w rozlegle zakreślonej przez kulturę fizyczną perspektywie, wysoko – a nawet centralnie – pozycjonuje sport w zestawieniu z innymi składowymi.

Zarys konstytucyjnego ujęcia obowiązków władzy publicznej w zakresie popierania rozwoju kultury fizycznej oraz esencjonalna prezentacja podstawowych pojęć były niezbędnym rudymenem dla dalszych refleksji skupiających się wokół kwestii wypełniania wysłownego w ustawie zasadniczej zadania, czego najlepszym miernikiem są zwłaszcza działania prawotwórcze.

Zanim jednak za przedmiot rozważań zostaną obrane bardziej szczegółowe regulacje, uwagę należy zogniskować na wybranych przepisach aktów prawnych tworzących strukturę

²⁷ W uzasadnieniu do projektu ustawy (Uzasadnienie, [w:] Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, druk sejmowy nr 1410, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/FDCD3A1391F42683C12580EB003DFA72/%24File/1410.pdf>, dostęp: 01.07.2018 r.; dalej: Uzasadnienie do nowelizacji) naświetlano zasadność takiego rozwiązania: „(...) nie tylko aktywność fizyczna sprzyja umacnianiu więzi społecznych czy budowaniu własnej wartości. Angażowanie aktywności umysłowej poprzez grę w brydża sportowego, warcaby czy szachy, a także sporty elektroniczne stwarza możliwość rozwoju intelektualnego, wzmacnia relacje społeczne, sprzyja socjalizacji uczestników, dodaje pewności siebie. Skutki aktywności intelektualnej w aspekcie społecznym są zatem podobne do uprawiania aktywności fizycznej” (Uzasadnienie do nowelizacji, s. 3 i n.). Podniesiono również, że profesjonalne podejście do egzemplifikowanych w powyższym fragmencie sportów wymaga także uprawiania aktywności fizycznej (Uzasadnienie do nowelizacji, s. 4). Rozszerzenie definicji według projektodawców miało uwzględniać również popularne sporty elektroniczne (Tamże, s. 3). Reasumując wątek poświęcony tej nowelizacji w newralgiczny sposób przekształcający rozumienie sportu na gruncie regulacji prawnych, warto przytoczyć urywek z podsumowania części odnoszącej się do proponowanej zmiany: „(...) planowana zmiana definicji sportu nie jest odejściem od dotychczasowej polityki popularyzacji aktywności fizycznej, ale stanowi jej doprecyzowanie” (Tamże, s.5).

²⁸ H. Basiński, *Komentarz do art. 2*, [w:] M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 29.

²⁹ Tamże, s. 30.

³⁰ W przystępny i łatwy do zapamiętania przedstawiony w tekście głównym związek oddaje następujące równanie: „sport + wychowanie fizyczne + rehabilitacja ruchowa = kultura fizyczna” (M. Gniatkowski, M. Kędzior, P. Kokot, *Komentarz do art. 2*, [w:] *Ustawa o sporcie. Komentarz*, M. Gniatkowski (red.), Wrocław 2011, s. 22).

administracji publicznej, przydzielających zadania i rozdzielających kompetencje, co rzutuje na sprawność i skuteczność organów, na których spoczywa główny ciężar urzeczywistnienia wytyczonych w obszarze kultury fizycznej celów. W pierwszym rzędzie wskazać trzeba ustawę z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej³¹, która w art. 5 zawiera enumeratywne wyliczenie – tytułowych – działów, a wśród nich znajduje się kultura fizyczna³². Dział obejmuje sprawy sportu, wychowania fizycznego i rehabilitacji ruchowej³³. Jak instruuje art. 4 ust. 1 u. dz. a. rz., ministra kierującego określonym działem określa się jako ministra właściwego do spraw oznaczonych nazwą danego działu. Dla pełnego obrazu dokooptować należy jeszcze art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów³⁴, zgodnie z którym Prezes Rady Ministrów ustala – w drodze rozporządzenia – szczegółowy zakres działania ministra. Rozporządzenie wypełniające delegację ustawową wskazało na Ministra Sportu i Turystyki jako organ kierujący działami administracji rządowej kultura fizyczna oraz turystyka³⁵. Do „pakietu” regulacji ustrojowych trzeba włączyć ustawy samorządowe³⁶, zawierające katalogi zadań własnych³⁷ jednostek samorządu terytorialnego. Uznanej za podstawową z nich, gminie³⁸, powierzono szeroki zakres spraw o zróżnicowanym przekroju, przy czym poczynione przez ustawodawcę wyliczenie nie ma wyczerpującego charakteru. Artykuł 7 ust. 1 u.s.g.³⁹ zawiera dwadzieścia dwie (przykładowe) pozycje, a pkt

³¹ T. j.: Dz.U. z 2018 r., poz. 762 ze zm.; dalej: u. dz. a. rz.

³² Art. 5 pkt 10 u. dz. a. rz.

³³ Art. 15 u. dz. a. rz.

³⁴ T.j.: Dz.U. z 2012 r., poz. 392 ze zm.

³⁵ § 1 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Sportu i Turystyki (Dz.U. z 2017 r., poz. 2318).

W literaturze przedmiotu zaproponowano zmianę w sferze nazewnictwa. Mając na uwadze wyrażenia, którymi posługuje się u.s. i obecny stan (minister sportu i turystyki oraz podległe ministerstwo): „(...) należy rozważyć zmianę rzeczonych nazw na: minister kultury fizycznej i turystyki oraz odpowiednio Ministerstwo Kultury Fizycznej i Turystyki (M. Gniatkowski, M. Kędzior, P. Kokot, *Komentarz do art. 2, [w:] Ustawa o sporcie...*, dz. cyt., M. Gniatkowski (red.), s. 22).

³⁶ Zaliczają się do nich: ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 994 ze zm.; dalej: u.s.g.), ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 995 ze zm.; dalej: u.s.p.) oraz ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 913 ze zm.; dalej: u.s.w.).

³⁷ Celem rozwinienia tego pojęcia, warto odwołać się wprost do ustawy zasadniczej – zgodnie z art. 166 ust. 1 Konstytucji RP: „Zadania publiczne służące zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej są wykonywane przez jednostkę samorządu terytorialnego jako zadania własne”.

³⁸ Art. 164 ust. 1 Konstytucji RP.

³⁹ Należy przy tym pamiętać, że zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie i doktrynie stanowiskiem (zob. szerzej, np.: A. Jaroszyński, *Komentarz do art. 7, [w:] Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz z odniesieniami do ustaw o samorządzie powiatowym i samorządzie województwa*, R. Hauser, Z. Niewiadomski (red.), Warszawa 2011, s. 89), art. 7 ust. 1 u.s.g. nie można traktować jako samoistnej podstawy działania gminy – konkretna sprawa wymaga uszczegółowienia w odrębnej ustawie (Tamże).

10 odnosi się do „kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych” i ma on swoje odpowiedniki w pozostałych ustawach samorządowych⁴⁰.

Przedostatni punkt w otwartym katalogu zadań gminy⁴¹ przenosi na grunt kolejnego aktu prawnego – ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁴², której zakres zastosowania obejmuje zwłaszcza zasady prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych oraz współpracę organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi⁴³. W swej treści odnosi się także do kultury fizycznej – jej wspieranie i upowszechnianie należy właśnie do sfery zadań publicznych⁴⁴. Zgodnie z art. 5 ust. 1 u.d.p.p.w., organy administracji publicznej prowadzą działalność w obszarze zadań publicznych we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 u.d.p.p.w., „prowadzącymi, odpowiednio do terytorialnego zakresu działania organów administracji publicznej, działalność pożytku publicznego w zakresie odpowiadającym zadaniom tych organów”. Egzemplifikacyjne formy tej współpracy zawiera art. 5 ust. 2 u.d.p.p.w. Wśród nich wyróżnić należy zlecanie przez jednostki samorządu terytorialnego realizacji zadań publicznych, mogące nadto przybrać postać powierzania ich wykonywania (wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie realizacji) lub wspierania wykonywania (wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie realizacji)⁴⁵. Podkreślenia wymaga, że charakterystyczne jest zlecanie do wykonania zewnętrznym podmiotom samorządowych zadań własnych w dziedzinie kultury fizycznej oraz tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi sportu⁴⁶. Interesującym narzędziem współpracy jest również inicjatywa lokalna, wprowadzona do u.d.p.p.w. na mocy nowelizacji z 2010 r.⁴⁷ W jej ramach mieszkańcy danej jednostki podziału terytorialnego mogą – bezpośrednio bądź za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 3 u.d.p.p.w. – złożyć wniosek o realizację zadania publicznego do jednostki samorządu terytorialnego, na terenie której mają

⁴⁰ Zadania własne powiatu wymienia art. 4 u.s.p., a pkt 8 w zamkniętym wyliczeniu obejmuje zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie kultury fizycznej i turystyki. Podobnie w otwartym katalogu zadań samorządu województwa wyodrębniono sprawy z zakresu kultury fizycznej i turystyki (art. 14 ust. 1 pkt 11 u.s.w.).

⁴¹ Art. 7 ust. 1 pkt 19 u.s.g. w zakresie spraw, które obejmują zadanie własne gminy, wymienia współpracę i działalność na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

⁴² T.j.: Dz.U. z 2018 r., poz. 450 ze zm.; dalej: u.d.p.p.w.

⁴³ Art. 1 ust. 1 pkt 1 u.d.p.p.w.

⁴⁴ Art. 4 ust. 1 pkt 17 u.d.p.p.w.

⁴⁵ Na podst.: art. 5 ust. 2 i ust. 4 u.d.p.p.w.

⁴⁶ K. Sawicka, *Finansowanie rozwoju sportu z budżetu jednostki samorządu terytorialnego*, [w:] *Prawne aspekty prywatyzacji*, J. Blicharz (red. nauk.), Wrocław 2012, s. 269.

⁴⁷ Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r. Nr 28, poz. 146).

miejsce zamieszkania lub siedzibę⁴⁸. Zakres spraw, który może podlegać inicjatywie lokalnej, został rozlegle określony, a w jego obrębie znalazła się działalność w sferze kultury fizycznej i turystyki⁴⁹. Wskazane jest uwypokolenienie przymiotów tego instrumentu, który „(...) stwarza dodatkową szansę zaangażowania się mieszkańców w rozwiązywanie ważnych dla funkcjonowania społeczności lokalnej spraw. Podejmując taką inicjatywę, występują do administracji samorządowej nie tylko z pomysłem na realizację konkretnego przedsięwzięcia, ale jednocześnie deklarują współudział w jego realizacji”⁵⁰.

W nurt prowadzonych rozważań wpręgnąć należy również rozdział 6 u.s. („Wspieranie sportu przez organy władzy publicznej”) – zawiera on szereg newralgicznych regulacji, choć „(...) nie należy traktować go jako wyczerpującego uregulowania tytułowej materii”⁵¹. Uprzedzając nieco selektywny przegląd tej jednostki systematyzacyjnej, z jej lektury nasuwa się konstatacja, że „(...) główny ciężar wspierania sportu przez organy władzy publicznej zdecydowanie ma spoczywać (...) na barkach samorządu terytorialnego (...)”⁵². Przekonuje do tego chociażby przepis otwierający ten rozdział, określający tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi sportu jako zadanie własne jednostek samorządu terytorialnego⁵³, choć bez wyraźnego wskazania jego charakteru jako obowiązkowe⁵⁴. Regulacja ta rozbudowuje bazowe katalogi zadań z ustaw samorządowych, o których wspomniano powyżej. Artykuł 27 ust. 1 u.s. nie wyróżnia konkretnego samorządu, jednak słuszne wydają się przypuszczenia, że to gmina będzie najbardziej zaangażowana w zadanie⁵⁵ wyznaczone określeniem o szerokim zakresie pojęciowym⁵⁶. W u.s. nie przesądzono „(...) jakie formy wsparcia ma otrzymać sport ani też jakie warunki mają stworzyć te jednostki, aby to zadanie zrealizować”⁵⁷, co daje pewne pole manewru. Podobnie w art. 27 ust. 2 u.s. ustawodawca przyznał organom stanowiącym samorządów terytorialnych „(...) swobodę decyzji (...)”⁵⁸, co do przyjęcia uchwały określającej warunki i tryb finansowania

⁴⁸ Art. 19b ust. 1 u.d.p.p.w.

⁴⁹ Art. 19b ust. 1 pkt 4 u.d.p.p.w.

⁵⁰ K. Sawicka, *Finansowanie rozwoju sportu...*, dz. cyt. [w:] *Prawne aspekty prywatyzacji*, dz. cyt., J. Blicharz (red. nauk.), s. 267.

⁵¹ M. Gniatkowski, *Wprowadzenie do rozdziału 6*, [w:] *Ustawa o sporcie...*, dz. cyt., M. Gniatkowski (red.), s. 134.

⁵² Tamże.

⁵³ Art. 27 ust. 1 u.s.

⁵⁴ G. Kałużny, *Komentarz do art. 27*, [w:] M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie...*, dz. cyt., s. 344.

⁵⁵ Tamże, s. 345.

⁵⁶ M. Gniatkowski, *Komentarz do art. 27*, [w:] *Ustawa o sporcie...*, dz. cyt., M. Gniatkowski (red.), s. 138.

⁵⁷ K. Sawicka, *Finansowanie rozwoju sportu...*, dz. cyt. [w:] *Prawne aspekty prywatyzacji*, dz. cyt., J. Blicharz (red. nauk.), s. 249.

⁵⁸ G. Kałużny, *Komentarz do art. 27*, [w:] M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie...*, dz. cyt., s. 345.

wspomnianego zadania własnego, przy czym – mimo fakultatywnego charakteru tej kompetencji⁵⁹ – postuluje się jednak, aby te zasady „(...) zawsze wynikały ze stosownych uchwał”⁶⁰. Z przywołanego przepisu wynika jednak konieczność wskazania w przedmiotowej uchwale celu publicznego z zakresu sportu, który jednostka zamierza osiągnąć. Co istotne, będzie on każdorazowo konkretyzowany przez organ podejmujący uchwałę⁶¹, a „(...) przy jego formułowaniu powinny być brane pod uwagę zwłaszcza potrzeby mieszkańców danej wspólnoty samorządowej”⁶². Treść ostatniego ustępu w przywołanym artykule „(...) dotyczy zdecydowanie szerszego spektrum aktywności, niż tylko sport (...)”⁶³, bowiem ustawodawca zastrzegł w nim, że: „Przepisy ustawy nie naruszają uprawnień jednostek samorządu terytorialnego do wspierania kultury fizycznej na podstawie przepisów odrębnych”⁶⁴. Po swego rodzaju introdukcyjnym artykule, kolejne odnoszą się do form finansowania sportu przez organy władzy publicznej, przy czym sąsiadujący z pokrótce przedstawionym wyżej przepisem reguluje wspieranie działalności sportowej poprzez dotację celową z budżetu jednostki samorządu terytorialnego dla klubu sportowego⁶⁵. Ustawodawca obwarował jednak to uprawnienie koniecznością spełnienia przesłanek, które jednocześnie zacieśniają krąg beneficjentów wsparcia finansowego: klub sportowy musi działać na obszarze danej jednostki samorządowej i nie może mieć na celu osiągnięcia zysku⁶⁶. Do przyznawania dotacji celowych mają nadto zastosowanie przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁶⁷, do których odsyła art. 28 ust. 1 u.s. Artykuł 28 ust. 2 u.s. statuuje kolejne

⁵⁹ K. Sawicka, *Finansowanie rozwoju sportu...*, dz. cyt. [w:] *Prawne aspekty prywatyzacji*, dz. cyt., J. Blicharz (red. nauk.), s. 246.

⁶⁰ G. Kałużny, *Komentarz do art. 27*, [w:] M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie...*, dz. cyt., s. 346.

⁶¹ Tamże.

⁶² Tamże.

Na marginesie rozważań warto przywołać spostrzeżenia na temat pozytywnych efektów wskazywania celu publicznego w uchwale (szerzej: M. Gniatkowski, *Komentarz do art. 27*, [w:] *Ustawa o sporcie...*, dz. cyt., M. Gniatkowski (red.), s. 140). Po pierwsze, doprowadzi to do zastanowienia się nad podejściem do sportu, a taka refleksja przełoży się na „(...) synchronizację i wzrost efektywności działań w zakresie sportu” (Tamże). Natomiast drugą korzyścią jest „(...) stworzenie lokalnym klubom sportowym warunków do bardziej sprawiedliwej konkurencji o środki publiczne” (Tamże).

⁶³ W. Cajsół, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 231.

⁶⁴ Art. 27 ust. 3 u.s.

⁶⁵ W ramach uzupełnienia wskazać trzeba art. 3 u.s., który dotyczy *stricto* klubu sportowego, będącego jedną z form prowadzenia działalności sportowej (art. 3 ust. 1 u.s.) i działającego jako osoba prawna (art. 3 ust. 2 u.s.).

⁶⁶ Na podst.: art. 28 ust. 1 u.s.

⁶⁷ T.j.: Dz.U. z 2017 r., poz. 2077 ze zm.; dalej u.f.p. W rzeczy samej, art. 28 ust. 1 u.s. odsyła do regulacji u.f.p. „w zakresie udzielania dotacji celowych dla podmiotów niezaliczanych do sektora finansów publicznych i niedziałających w celu osiągnięcia zysku”. Jak wskazuje K. Sawicka: „Odesłanie do stosowania tych przepisów oznacza konieczność uwzględnienia ich postanowień w zakresie kwestii szczegółowych, których uregulowanie jest niezbędne przy wykorzystaniu formy wsparcia finansowego klubów sportowych, jaką jest dotacja celowa. W uchwale organu stanowiącego – zgodnie z art. 221 ust. 4 ustawy o finansach publicznych – powinny być zatem uregulowane tryb postępowania o udzielenie dotacji, sposób jej rozliczenia oraz sposób kontroli jej wykorzystania i realizacji celu publicznego z zakresu sportu, który jednostka samorządu terytorialnego zamierza

ograniczenia w zakresie dotowania klubów sportowych: dotacja ma służyć realizacji celu publicznego, a także – jak dodano dalej – wpływać na poprawę warunków uprawiania sportu przez członków klubu sportowego, który otrzyma dotację lub zwiększyć dostępność społeczności lokalnej do działalności sportowej prowadzonej przez ten klub. Stworzono również przykładowy katalog celów, na jakie może zostać przeznaczona dotacja celowa⁶⁸: realizacja programów szkolenia sportowego, zakup sprzętu sportowego, pokrycie kosztów organizowania zawodów sportowych lub uczestnictwa w tych zawodach, pokrycie kosztów korzystania z obiektów sportowych dla celów szkolenia sportowego czy w końcu sfinansowanie stypendiów sportowych i wynagrodzenia kadry szkoleniowej. Następny – dość rozbudowany – artykuł odnosi się do możliwości wspierania sportu przez wskazanych w przepisach ministrów. W kontekście omawianego zagadnienia, skupić należy się zwłaszcza na dwóch dyspozycjach: uprawianie lub organizowanie sportu (oraz jego promocja) mogą być dofinansowywane przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej⁶⁹, natomiast rozwój sportu w środowisku szkolnym i akademickim może być wspierany (w tym finansowo) przez – odpowiednio – ministra do spraw oświaty i wychowania oraz ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego⁷⁰. Większość pozostałych artykułów ułożonych przez ustawodawcę w tym rozdziale odnosi się do różnego rodzaju stypendiów, nagród, wyróżnień czy tzw. świadczeń olimpijskich, których kompilacja tworzy szeroki wachlarz możliwości wspierania sportu i indywidualnych osób, za konkretne osiągnięcia sportowe.

Na odrębną uwagę zasługują rady sportu, których możliwość powołania przez organy wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego przewiduje art. 30 u.s.⁷¹ Jej członkowie powinni być przedstawicielami organizacji i instytucji realizujących zadania w zakresie kultury fizycznej, a skład i zasady powoływania oraz regulamin działania tego kolegiального ciała ustala organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego⁷². „Pełnienie funkcji w ramach rady sportu nie może wiązać się z pobieraniem z tego tytułu wynagrodzenia (...)”⁷³ –

osiągnąć. Przyjęte w tych kwestiach postanowienia powinny, poza tym zapewnić jawność postępowania o udzielenie dotacji i jej rozliczenia” (K. Sawicka, *Finansowanie rozwoju sportu...*, dz. cyt., [w:] *Prawne aspekty prywatyzacji*, dz. cyt., J. Blicharz (red. nauk.), s. 252).

⁶⁸ Art. 28 ust. 2 u.s.

⁶⁹ Art. 29 ust. 1 u.s.

⁷⁰ Art. 29 ust. 2 u.s.

⁷¹ Nadmienić należy, że rady sportu nie są *novum*, bowiem funkcjonowały już na podstawie regulacji zawartych w u.k.f. (art. 18a-18e), które były stopniowo wprowadzane do tego aktu prawnego na mocy kolejnych nowelizacji. Co więcej, odnosząc się do braku obowiązku powoływania tych organów w ramach jednostek samorządu terytorialnego, projekt u.s. nie przewidywał w ogóle przejęcia tego rozwiązania, pozostawiając to do swobodnego uznania samorządom (Uzasadnienie projektu u.s., s. 4 i n.).

⁷² Na podst.: art. 30 ust. 1-2 u.s.

⁷³ G. Kałużny, *Komentarz do art. 30*, [w:] M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie...*, dz. cyt., s. 363.

ustawodawca w ostatnim ustępie wyraźniej zastrzegł, że jej członkowie wykonują ją społecznie. Przykładowy katalog spraw, w których rada może realizować swoje zadanie, zawiera art. 30 ust. 3 u.s. Z tej egzemplifikacji wyszczególnić trzeba chociażby opiniowanie strategii rozwoju poszczególnych jednostek samorządowych czy projektów: budżetu w części dotyczącej kultury fizycznej oraz wymienionej już wcześniej uchwały, o której mowa w art. 27 ust. 2 u.s.⁷⁴. Nadto, radzie sportu mogą zostać powierzone przez organ wykonawczy również inne zadania⁷⁵, „oczywiście pozostające w zgodzie z charakterem funkcjonowania rady jako organu doradczego”⁷⁶.

Pomostem do naświetlenia kolejnego elementu kultury fizycznej i zarazem reorientacji na wyróżnioną przez ustrojodawcę w art. 68 ust. 5 Konstytucji RP kategorię beneficjentów⁷⁷, jest jeszcze jedna, relewantna zmiana dokonana przez u.s., która dodała do ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁷⁸ art. 13a⁷⁹. Odnosił się on w swej istocie do obowiązku prowadzenia w przedszkolach zajęć rozwijających sprawność fizyczną dzieci oraz zajęć wychowania fizycznego w szkołach⁸⁰. Jak podniesiono, taki zabieg ustawodawcy zasłużył na miano wyjątkowego⁸¹ – wyróżnikiem jest uregulowanie na poziomie ustawowym wskazanych zajęć, podczas gdy pozostałe zajęcia o charakterze obowiązkowym co do zasady były definiowane przepisami podustawowymi⁸². Nadto, w akcie tej rangi określono również ilościowy wymiar zajęć w szkołach⁸³: 4 godziny lekcyjne w klasach IV–VI szkół podstawowych i gimnazjach oraz 3 godziny lekcyjne w szkołach ponadgimnazjalnych (na tydzień)⁸⁴. Znacznie bardziej rozbudowane regulacje wykonawcze uszczegółowiły materię

⁷⁴ Na podst.: art. 30 ust. 3 u.s.

⁷⁵ J. Kosowski, *Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi*, Warszawa 2012, s. 180.

⁷⁶ Tamże.

⁷⁷ W tym miejscu zaznaczyć trzeba, że rozważania ograniczą się głównie do dzieci i młodzieży w wieku szkolnym. Nie można jednak zapominać, że kultura fizyczna i jej poszczególne składowe odgrywają niebagatelną rolę także w środowisku akademickim, czego odbicie znalazło się w regulacjach z zakresu szkolnictwa wyższego.

⁷⁸ T.j.: Dz.U. z 2018r., poz. 1457; dalej: u.s.o.

⁷⁹ Zob.: ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j.: Dz. U. z 2015 r., poz. 2156).

⁸⁰ Dla klarowności przystoi wesprzeć się definicją wychowania fizycznego, którą zawierała u.k.f. – w myśl jej art. 3 pkt 2 u.s., to proces kształtujący harmonijny rozwój psychofizyczny dzieci i młodzieży.

⁸¹ M. Pilich, *Ustawa o systemie oświaty. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 271.

⁸² Tamże.

⁸³ Z wyłączeniem szkół dla dorosłych.

⁸⁴ Zauważalna jest swoista „luka”, tzn. brak wyszczególnienia godzin zajęciowych w klasach I-III. Warto nadmienić, że na tym etapie edukacja odbywa się w formie kształcenia zintegrowanego, ale Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. z 2017 r., poz. 703; dalej: Ramowy plan nauczania) dokonuje podziału godzin – wynika z niego, że na zajęcia wychowania fizycznego należy poświęcić 3 godziny tygodniowo (Ramowy plan nauczania, s. 8).

ustawową, a przede wszystkim pozwoliły zobrazować realizację tych zajęć⁸⁵. Powołany przepis u.s.o. został jednak uchylony⁸⁶ i w nieco zmodyfikowanej wersji przeniesiony do ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe⁸⁷. Na tle poprzednio obowiązującego przepisu można wskazać drobne odmienności: na etapie przedszkolnym rozwinięto wyliczenie jednostek, a ust. 2 art. 28 u.p.o. dostosowano do zmiany ustroju szkolnego. Wymiar godzinowy zajęć z wychowania fizycznego pozostał niezmienny, jednak wydłużenie szkoły podstawowej i likwidacja gimnazjów spowodowały zmiany w minimach zajęciowych dla danej kategorii wiekowej – w poprzednim stanie prawnym uczniowie ostatniej klasy gimnazjum (zasadniczo przedział 15-16 lat) realizowali 4-godzinny limit zajęć tygodniowo, obecnie (powinna to być szkoła ponadpodstawowa) są to 3 godziny. Artykuł 28 u.p.o. odsyła do rozporządzenia wykonawczego⁸⁸, w którym minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury fizycznej określił dopuszczalne formy realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego, uwzględniając w szczególności: „potrzeby zdrowotne uczniów, specyfikę ich zainteresowań sportowych, warunki realizacji zajęć wychowania fizycznego oraz tradycje sportowe danego środowiska lub szkoły”⁸⁹. W świetle przywołanego aktu wykonawczego narzuca się dychotomiczny podział form, w jakich realizowane są obowiązkowe zajęcia wychowania fizycznego⁹⁰: zajęcia klasowo-lekcyjne⁹¹ oraz zajęcia do wyboru przez uczniów. Wyeksponować należałoby zwłaszcza tą drugą formę, jako że rozporządzenie zawiera wyliczenie dosyć ciekawie i obiecująco – *prima facie* – zapowiadających się zajęć: sportowych, rekreacyjno-zdrowotnych⁹², tanecznych czy w końcu aktywną turystykę⁹³. Gwoli ścisłości dodać trzeba, że (tak jak w poprzednim stanie prawnym⁹⁴) szkoły nie są

⁸⁵ Zob. szerzej: rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2011 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (Dz.U. z 2011 r. Nr 175, poz. 1042; dalej: rozporządzenie z 2011 r.) oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2012 r., poz. 977).

⁸⁶ Art. 15 pkt 20 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r., poz. 60).

⁸⁷ T.j.: Dz.U. z 2018, poz. 996 ze zm.; dalej: u.p.o.

⁸⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 czerwca 2017 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (Dz. U. z 2017 r., poz. 1322; dalej: rozporządzenie).

⁸⁹ Art. 28 ust. 3 *in fine* u.p.o.

⁹⁰ § 1 ust. 1 rozporządzenia.

⁹¹ § 1 ust. 2 rozporządzenia dookreśla wprost godzinowy dolny limit wymiaru zajęć realizowanych w tej formie: w szkołach podstawowych są to dwie godziny lekcyjne tygodniowo, a w szkole ponadpodstawowej w tym samym przedziale czasowym musi odbyć się przynajmniej 1 godzina zajęć klasowo – lekcyjnych.

⁹² W rozporządzeniu z 2011 r. były to zajęcia sprawnościowo-zdrowotne.

⁹³ § 1 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia. W ramach uzupełnienia dodać należy, że zajęcia te „mogą być prowadzone przez nauczyciela wychowania fizycznego innego niż nauczyciel prowadzący zajęcia klasowo-lekcyjne”.

⁹⁴ J. Berdzik, *Komentarz do art. 13a, [w:] Ustawa o systemie oświaty. Komentarz*, W. Lachiewicz, A. Pawlikowska (red.), Warszawa 2016, s. 139.

zobowiązane do realizowania wychowania fizycznego w formie zajęć do wyboru, wszystkie zajęcia z wychowania fizycznego mogą więc odbywać się w formie klasowo-lekcyjnej. W przypadku jednak realizacji zajęć w tej formie, to dyrektor szkoły podejmuje się przygotowania propozycji zajęć do wyboru, przy czym musi uwzględnić szereg czynników wyspecyfikowanych w rozporządzeniu, a są nimi⁹⁵: potrzeby zdrowotne uczniów, także ich zainteresowania oraz osiągnięcia w danym sporcie lub aktywności fizycznej; uwarunkowania lokalne; miejsce zamieszkania uczniów; tradycje sportowe środowiska lub szkoły oraz możliwości kadrowe. Propozycje uzgadniane są z organem prowadzącym i opiniowane zarówno przez radę pedagogiczną, jak i radę rodziców, a po przejściu tego procesu przedstawiane uczniom do wyboru⁹⁶. Regulacyjną „układankę” dopełnić trzeba tzw. podstawą programową, wyznacznikiem „(...) standardów kształcenia i wychowania na poszczególnych etapach edukacji”⁹⁷, opisującym cele kształcenia i treści nauczania, umiejętności ucznia, a także zadania wychowawczo-profilaktyczne szkoły⁹⁸. W obecnie obowiązujących podstawach programowych, których zawartość zawierają rozbudowane załączniki do rozporządzeń⁹⁹, znajduje się szerokie odniesienie do zajęć wychowania fizycznego. Nawet powierzchowna analiza unaocznia newralgiczną korelację z edukacją zdrowotną, a całość wydaje się kompatybilna. Selektywny przegląd podstaw programowych pozwala wskazać wiele elementów dedykowanych *stricto* wychowaniu fizycznemu, jak i powiązanych z nim, rozsianych w zakresie treści nauczania innych przedmiotów. Już na etapie wychowania przedszkolnego, ukierunkowanego na „(...) wsparcie całościowego rozwoju dziecka”¹⁰⁰, w obrębie kilkunastu zadań wyznaczonych przedszkolu znalazło się: „Tworzenie sytuacji sprzyjających rozwojowi nawyków i zachowań prowadzących do samodzielności, dbania o zdrowie, sprawność ruchową i bezpieczeństwo (...)”¹⁰¹. Co znamienne, nacisk kładzie się na zabawę, którą ma być wypełniony czas¹⁰², jej naturalne przejawy wiążą się z „(...)

⁹⁵ § 4 ust. 1 rozporządzenia.

⁹⁶ § 4 ust. 2 rozporządzenia.

⁹⁷ M. Pilich, *Ustawa o systemie oświaty...*, dz. cyt., s. 452.

⁹⁸ Na podst.: art. 4 pkt 24 u.p.o.

⁹⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r., poz. 356; dalej: Podstawa programowa 2017) oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2018 r., poz. 467; dalej: Podstawa programowa 2018).

¹⁰⁰ Podstawa programowa 2017, s. 2.

¹⁰¹ Tamże, s. 3.

¹⁰² Tamże, s. 8.

doskonaleniem motoryki i zaspokojeniem potrzeby ruchu (...)”¹⁰³. Podkreślono także, że dla budowania dojrzałości szkolnej szczególne znaczenie mają zajęcia rytmiki oraz gimnastyki, a te ostatnie mają uwzględniać ćwiczenia zapobiegające wadom postawy¹⁰⁴. Można podsumować, że wykorzystanie zabawy do rozwijania sprawności fizycznej jest niewymuszonym dla przedszkolaków i – raczej – przyjemnym sposobem rozwijania sprawności fizycznej, a więc sprofilowanym do dziecięcej predylekcji. Przechodząc już na nieco bardziej zaawansowany poziom szkoły podstawowej, trzeba odnotować uwypuklenie roli edukacji zdrowotnej. W tym obszarze zadaniem szkoły jest: „kształtowanie postaw prozdrowotnych uczniów (...), a ponadto ugruntowanie wiedzy z zakresu prawidłowego odżywiania się, korzyści płynących z aktywności fizycznej, a także stosowania profilaktyki”¹⁰⁵. Podstawa programowa dla klas I-III ma zapewnić płynne przejście na dalsze etapy edukacji, stąd też pojawiają się elementy znane jeszcze z przedszkola (np. zabawa). Wśród zadań szkoły należy wyróżnić chociażby organizację zajęć „wspierających aktywności dzieci, rozwijających nawyki i zachowania adekwatne do poznawanych wartości (...)”¹⁰⁶, w wyliczeniu których znalazła się także sprawność fizyczna, oraz organizację przestrzeni edukacyjnej umożliwiającej m.in. aktywność ruchową¹⁰⁷. W klasach IV-VIII realizowany jest już przedmiot wychowanie fizyczne, któremu przypisano trzy funkcje: edukacyjne, rozwojowe i zdrowotne¹⁰⁸. Zwrócić warto uwagę zwłaszcza na nowe standardy „(...) przygotowania ucznia do całonocnej aktywności fizycznej i troski o zdrowie”¹⁰⁹ – prozdrowotne przygotowanie i perspektywność¹¹⁰ wydają się być wyciągnięte przez nawias, co znajduje swoje odzwierciedlenie w treści kształcenia, podzielonej na cztery bloki tematyczne: rozwój fizyczny i sprawność fizyczną, aktywność fizyczną, bezpieczeństwo w aktywności fizycznej oraz edukację zdrowotną¹¹¹. Podporządkowane są one pięciu celom kształcenia w ramach tego przedmiotu: kształtowaniu umiejętności rozpoznawania i oceny własnego rozwoju fizycznego oraz sprawności fizycznej; zachęcaniu do uczestnictwa w rekreacyjnych i sportowych formach aktywności fizycznej; poznawaniu i stosowaniu zasad bezpieczeństwa podczas aktywności fizycznej; kształtowaniu umiejętności rozumienia związku aktywności fizycznej ze zdrowiem oraz praktykowania zachowań prozdrowotnych;

¹⁰³ Tamże, s. 8.

¹⁰⁴ Tamże, s. 9.

¹⁰⁵ Tamże, s. 13.

¹⁰⁶ Tamże, s. 17.

¹⁰⁷ Tamże, s. 18.

¹⁰⁸ Tamże, s. 28.

¹⁰⁹ Tamże.

¹¹⁰ Tamże.

¹¹¹ Tamże, s. 185 i nn.

kształtowaniu umiejętności osobistych i społecznych sprzyjających całonocnej aktywności fizycznej¹¹². Nacisk położono też na kompetencje społeczne ucznia (wspólne dla klas IV-VIII), aprobatywnie należy odnieść się do uwzględnienia m.in. stosowania zasad „czystej gry” w sportowych rozgrywkach klasowych, wyjaśnienia zasad kulturalnego kibicowania czy motywowania innych do aktywności fizycznej¹¹³. Dla zapewnienia efektywności edukacji zdrowotnej, podniesiono również konieczność zintegrowania treści z innymi przedmiotami¹¹⁴. Na domiar tego, uczniów (czasowo bądź częściowo) zwolnionych z ćwiczeń fizycznych włączono w realizację treści nauczania przedmiotu, przy czym kompetencji z zakresu wiedzy w obrębie wszystkich bloków tematycznych, natomiast wybranych kompetencji z zakresu umiejętności – głównie w ramach edukacji zdrowotnej¹¹⁵. Ażeby uzupełnić obraz, konieczne jest przywołanie przykładu rozwiązań ze szkoły ponadpodstawowej – liceum ogólnokształcącego i technikum, gdzie wychowanie fizyczne nauczane jest jedynie w zakresie podstawowym¹¹⁶. Uwidacznia się również istotność edukacji zdrowotnej, której elementy zostały wprężnięte także w treści nauczania wychowania fizycznego. Wzmiankuje się o kontynuacji „(...) wspierania i doskonalenia wszechstronnego rozwoju ucznia”¹¹⁷ oraz utrwalania nawyku „(...) uczestnictwa w aktywności fizycznej dla zdrowia i utrzymania sprawności fizycznej przez całe życie”¹¹⁸. Cele kształcenia nawiązują do tych z klas IV-VIII, wskazując jednocześnie na pewien postęp, np. utrwalanie czy doskonalenie¹¹⁹.

W zwięzłym podsumowaniu części poświęconej wychowaniu fizycznemu należy stwierdzić, że przyjęte rozwiązania zdają się przystawać do poczynionego przez ustrojodawcę wyróżnienia dzieci i młodzieży. Wyznaczone na poszczególnych etapach edukacji zadania korelują z poziomem rozwoju dzieci, co uprzystępnia ich realizację. Sukcesywnie w treści kształcenia wdrażane są elementy prozdrowotne – ten spinający, wspólny mianownik, jest wielokrotnie akcentowany w podstawie programowej. Zwraca się też uwagę na wypracowywanie prawidłowych nawyków w sferze podejmowanej aktywności fizycznej i zaszczepienie zachowań profilaktycznych – ich utrwalenie będzie z pewnością procentować w „dorosłej” już przyszłości. Szansę na rozwój zainteresowań uczniów można upatrywać zwłaszcza w zajęciach do wyboru – dają one znaczną swobodę, bowiem realizowana w ich

¹¹² Tamże, s. 185.

¹¹³ Tamże, s. 190 i n.

¹¹⁴ Tamże, s. 192

¹¹⁵ Tamże.

¹¹⁶ Podstawa programowa 2018, s. 4 i n. Oprócz tego wyróżnia się przedmioty realizowane zarówno w zakresie podstawowym i w zakresie rozszerzonym, jak i tylko w zakresie rozszerzonym (Tamże, s. 5).

¹¹⁷ Tamże, s. 21.

¹¹⁸ Tamże.

¹¹⁹ zob. szerzej: Tamże, s. 306 i n.

ramach treść jest dowolna i „powinna wykraczać poza podstawę programową”¹²⁰, co tworzy sposobność dostosowania do uczniowskich preferencji i uatrakcyjnienia przedmiotu. W regulacjach tkwi potencjał, jednak wiele czynników zależy od ich przełożenia na efektywną praktykę.

Pozostając wciąż w kręgu wyszczególnionych beneficjentów, nie można pominąć rozwiązań skierowanych do uzdolnionych sportowo dzieci i młodzieży. W pierwszej kolejności wymienić trzeba szkoły: sportowe oraz mistrzostwa sportowego, a także ich oddziały¹²¹. Zgodnie z u.p.o., wskazane rodzaje szkół mogą działać jako szkoły podstawowe albo ponadpodstawowe, a rozporządzenie wydane na podstawie art. 18 ust. 5 u.p.o. dookreśla ich funkcjonowanie¹²². Warto odnieść się do rozdziału 6 u.p.o., regulującego rekrutację do szkół. Istotny jest zwłaszcza art. 137 u.p.o., wymieniający warunki przyjęcia do publicznych szkół sportowych i mistrzostwa sportowego oraz ich oddziałów, wśród których zwraca uwagę zwłaszcza konieczność uzyskania przez kandydata pozytywnego wyniku próby sprawności fizycznej¹²³. Akt wykonawczy podaje kluczowy warunek utworzenia omawianego rodzaju szkół oraz ich oddziałów, a jest to „posiadanie obiektów lub urządzeń sportowych niezbędnych do prowadzenia szkolenia sportowego”¹²⁴. Przepisy podstawowe wskazują obowiązkową, minimalną pulę godzin zajęć sportowych na tydzień: w oddziałach i szkołach sportowych dolny limit wynosi 10, natomiast w oddziałach mistrzostwa sportowego i szkołach mistrzostwa sportowego – 16¹²⁵. W ich ramach realizowane jest szkolenie sportowe, którego podstawę stanowi program opracowany przez polski związek sportowy, zatwierdzany przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej¹²⁶. Rozporządzenie przewiduje współpracę szkół z – wspomnianymi już – polskimi związkami sportowymi, klubami sportowymi, stowarzyszeniami prowadzącymi działalność statutową w zakresie kultury fizycznej lub uczelniami prowadzącymi studia wyższe na kierunku związanym z dziedziną nauk o kulturze fizycznej¹²⁷, a współpraca może dotyczyć m.in. pomocy szkoleniowej czy

¹²⁰ Podstawa programowa 2017, s. 29.

¹²¹ Art. 2 pkt 2 lit. a-b u.p.o.

¹²² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 marca 2017 r. w sprawie oddziałów i szkół sportowych oraz oddziałów i szkół mistrzostwa sportowego (Dz.U. z 2017 r., poz. 671; dalej: rozporządzenie w sprawie szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego).

¹²³ Art. 137 ust. 1 pkt 3 u.p.o. Przepis dodaje, że warunki prób sprawności fizycznej ustala polski związek sportowy właściwy dla danego sportu, w którym jest prowadzone szkolenie sportowe w danej szkole lub danym oddziale.

¹²⁴ § 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego. Zgodnie z § 5 ust. 2 dopuszczalne jest wykorzystanie „obiektów lub urządzeń sportowych innych podmiotów, na podstawie umowy zawartej między organem prowadzącym szkołę a danym podmiotem”.

¹²⁵ § 9 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego.

¹²⁶ Na podst.: § 6 ust. 1-2 rozporządzenia w sprawie szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego.

¹²⁷ § 7 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego.

tworzenia warunków do uczestnictwa uczniów w krajowych i międzynarodowych zawodach¹²⁸. Poza tym, do tworzenia odpowiednich warunków sprzyjających podnoszeniu poziomu predyspozycji przez uczniów (szkół publicznych i niepublicznych) można zakwalifikować świadczenia materialne o charakterze motywacyjnym, czyli stypendia przyznawane za osiągnięcia sportowe, wypłacane raz w semestrze¹²⁹. Syntetyzując, przedstawiony w zarysie rodzaj szkół w zamyśle ma tworzyć sprzyjające warunki dla rozwoju talentu sportowego ucznia oraz umiejętnego ukształtowania jego uzdolnień, przy czym progres ten powinien mieć odbicie w osiągniętych wynikach, również w ramach współzawodnictwa. Stwarza to obiecujące perspektywy na kontynuację kariery sportowej.

Zataczając swoje koło, powrócić trzeba jeszcze do – jak to trafnie określono – szcztąkowej u.k.f.¹³⁰, w której to „ostał się” w ramach wyjątku art. 43, odnoszący się do trzeciego elementu kultury fizycznej, czyli rehabilitacji ruchowej¹³¹, i regulujący kwalifikacje osób uprawnionych do prowadzenia m.in. zajęć rehabilitacji ruchowej oraz zabiegów fizjoterapeutycznych¹³². W tym obszarze nieodzowne jest przywołanie ustawy z dnia 25 września 2015 r. o zawodzie fizjoterapeuty¹³³, której *ratio legis* upatrywano w profesjonalizacji zawodu, a tym samym zwiększeniu bezpieczeństwa pacjentów. Z perspektywy osób uczestniczących w kulturze fizycznej poprzez korzystanie z rehabilitacji ruchowej, uchwaloną ustawę bez wątpienia należy oceniać *in plus*.

Aktywność fizyczna – jako stały element codzienności czy nawet okazjonalny wypełniacz wolnego czasu – zyskuje na popularności, ale nie jedynie jako machinalne czy impulsywne działania lub jedna z odsłon międzyludzkiej rywalizacji. Zorientowanie, a nawet podporządkowanie samodoskonaleniu idzie w parze ze świadomością prozdrowotności stylu życia opartego na ruchu. Pogłębiania i propagowana jest również wiedza na temat prawidłowej praktyki, ułatwiającej wykształcenie odpowiednich postaw. Aprecjacja znaczenia kultury fizycznej ma swój refleks w przyjętych rozwiązaniach prawnych, których wyznacznikiem jest art. 65 ust. 5 Konstytucji RP. Ramy tego artykułu nie pozwalają na omówienie całego

¹²⁸ § 7 ust. 3 rozporządzenia w sprawie szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego. Należy bowiem dodać, że uczniowie uczęszczający do omawianych rodzajów szkół oraz ich oddziałów „biorą udział we współzawodnictwie sportowym” (§ 4 rozporządzenia w sprawie szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego).

¹²⁹ Na podst.: art. 90g u.s.o.

¹³⁰ H. Basiński, *Komentarz do art. 2*, [w:] M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie...*, dz. cyt., s. 30.

¹³¹ Stosownie do derogowanego art. 3 pkt 9 u.k.f., rehabilitacją ruchową jest proces mający na celu „przywrócenie, poprawę lub utrzymanie psychofizycznej sprawności osób czasowo lub trwale niepełnosprawnych za pomocą specjalnych zabiegów i ćwiczeń fizycznych – w oparciu o wiedzę medyczną”.

¹³² Art. 43 ust. 1 u.k.f.

¹³³ T.j.: Dz.U. z 2018 r., poz. 505.

spektrum działań władz publicznych w zakresie popierania rozwoju kultury fizycznej, niemniej przegląd węzłowych regulacji ustawowych implikuje wrażenie wysokiego pozycjonowania sportu w realizowaniu konstytucyjnego nakazu, co może wynikać chociażby z kumulacji w aktach prawnych odniesień do sportu. Nie sposób negować istotności, doniosłości i walorów tej aktywności człowieka, stąd też słuszna na niej koncentracja, jednak pełniej wpisujące się w zadanie wyznaczone przez ustawę zasadniczą – byłoby położenie dobitniejszego akcentu na pozostałe składowe kultury fizycznej.

Bibliografia:

- Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Banaszak B., Jabłoński M., Boć J., *Komentarz do art. 68, pkt IV, [w:] Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 roku*, J. Boć (red.), Wrocław 1998.
- Bartoszewicz M., *Komentarz do art. 68, [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, M. Haczowska (red.), Warszawa 2014.
- Basiński H., *Komentarz do art. 2, [w:] M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011.
- Bażydło M., Radlińska I., Karakiewicz B., *Kultura fizyczna w polskiej Konstytucji i ustawodawstwie*, „Medical & Health Sciences Review”, nr 2/2015.
- Berdzik J., *Komentarz do art. 13a, [w:] Ustawa o systemie oświaty. Komentarz*, Lachiewicz W., Pawlikowska A. (red.), Warszawa 2016.
- Demel M., Skład A., *Teoria wychowania fizycznego dla pedagogów*, Warszawa 1976.
- Cajsel W., *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011.
- Giersz A., *Cele i założenia ustawy o sporcie, [w:] Ustawa o sporcie*, A. J. Szwarc (red.), Poznań 2011.
- Gniatkowski M., *Komentarz do art. 27, [w:] Ustawa o sporcie. Komentarz*, M. Gniatkowski (red.), Wrocław 2011.
- Gniatkowski M., *Wprowadzenie do rozdziału 6, [w:] Ustawa o sporcie. Komentarz*, M. Gniatkowski (red.), Wrocław 2011.
- Gniatkowski M., Kędzior M., Kokot P., *Komentarz do art. 2, [w:] Ustawa o sporcie. Komentarz*, M. Gniatkowski (red.), Wrocław 2011.
- Jakuszewicz A., *Problematyka kultury fizycznej we współczesnych konstytucjach – modele regulacji, [w:] Problemy kultury fizycznej – aspekty ekonomiczne, prawne, pedagogiczne*, M. Tomanek, S. Raniszewski (red. nauk.), Bydgoszcz 2015.

Jaroszyński A., *Komentarz do art. 7, [w:] Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz z odniesieniami do ustaw o samorządzie powiatowym i samorządzie województwa*, R. Hauser, Z. Niewiadomski (red.), Warszawa 2011.

Kałużny G., *Komentarz do art. 27, [w:] M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011.

Kałużny G., *Komentarz do art. 30, [w:] M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011.

Kosowski J., *Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi*, Warszawa 2012.

Krześniak E. J., *Kluby i organizacje sportowe w prawie polskim na tle rozwiązań zagranicznych*, Warszawa 2016.

Leciak M., *Rozdział I: §1 pkt V (Prawo do sportu), [w:] Prawo sportowe*, M. Leciak (red.), Warszawa 2018.

Michalunio C. (zebr., oprac. i zred.), *Dicta: zbiór łacińskich sentencji, przysłów, zwrotów, powiedzeń z indeksem osobowym i tematycznym*, Kraków 2004.

Pilich M., *Ustawa o systemie oświaty. Komentarz*, Warszawa 2015.

Radke H., *Rozdział I: §1 pkt I (Sport powszechny a sport wyczynowy), [w:] Prawo sportowe*, M. Leciak (red.), Warszawa 2018.

Sawicka K., *Finansowanie rozwoju sportu z budżetu jednostki samorządu terytorialnego, [w:] Prawne aspekty prywatyzacji*, J. Blicharz (red. nauk.), Wrocław 2012.

Sawicki W., *Komentarz do art. 2, [w:] W. Sawicki, A. Turlński, A. Ufnal, A. Wach, B. Wadowski, Z. Więckowski, Ustawa o kulturze fizycznej z komentarzem*, Warszawa 1996.

Więckowski Z., *Wprowadzenie, [w:] W. Sawicki, A. Turlński, A. Ufnal, A. Wach, B. Wadowski, Z. Więckowski, Ustawa o kulturze fizycznej z komentarzem*, Warszawa 1996.

Wohl A., *Kultura fizyczna i jej specyfika, [w:] Filozofia i socjologia kultury fizycznej*, Z. Krawczyk (red.), Warszawa 1974.

Akty prawne:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.)

Ustawa z dnia 3 lipca 1984 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 1984 r. Nr 34, poz. 181 ze zm.).

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 994 ze zm.).

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j.: Dz. U. z 2015 r., poz. 2156 oraz t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1457).

Ustawa z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 1996 r. Nr 25, poz. 113 ze zm.).

Ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (t.j.: Dz.U. z 2012 r., poz. 392 ze zm.).

Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (t.j.: Dz.U. z 2018 r., poz. 762 ze zm.).

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 995 ze zm.).

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 913 ze zm.).

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j.: Dz.U. z 2018 r., poz. 450 ze zm.).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym (Dz. U. z 2005 r. Nr 155, poz. 1298 ze zm.)

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j.: Dz. U. z 2017 r., poz. 2077 ze zm.).

Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r. Nr 28, poz. 146).

Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1263).

Ustawa z dnia 25 września 2015 r. o zawodzie fizjoterapeuty (t.j.: Dz.U. z 2018 r., poz. 505).

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r., poz. 60).

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 996 ze zm.).

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2017 r., poz. 1600).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2011 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 175, poz. 1042).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r., poz. 977).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r., poz. 356).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 marca 2017 r. w sprawie oddziałów i szkół sportowych oraz oddziałów i szkół mistrzostwa sportowego (Dz. U. z 2017 r., poz. 671).

Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. z 2017 r., poz. 703).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 czerwca 2017 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (Dz. U. z 2017 r., poz. 1322).

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Sportu i Turystyki (Dz.U. z 2017 r., poz. 2318).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. z 2018 r., poz. 467).

Pozostałe źródła:

Komisja Konstytucyjna Zgromadzenia Narodowego, Biuletyn XXXVII, Warszawa 1997.

Komisja Konstytucyjna Zgromadzenia Narodowego, Biuletyn XXXIX, Warszawa 1997.

Konstytucja Republiki Litewskiej, H. Wisner (tłum.) [w:] *Konstytucje państw Unii Europejskiej*, W. Staśkiewicz (red.), Warszawa 2011.

Konstytucja Republiki Portugalskiej, A. Wojtyczek – Bonnand (tłum.) [w:] *Konstytucje państw Unii Europejskiej*, W. Staśkiewicz (red.), Warszawa 2011.

Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, druk sejmowy nr 1410,

<http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/FDCD3A1391F42683C12580EB003DFA72/%24File/1410.pdf>, dostęp: 01.07.2018 r.

Rządowy projekt ustawy o sporcie, druk sejmowy nr 2313 (VI kadencji), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/A1494248513E37C1C125762C00318BCE/\\$file/2313.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/A1494248513E37C1C125762C00318BCE/$file/2313.pdf), dostęp: 01.07.2018 r.